

<https://doi.org/10.28925/2664-2069.2021.27>

УДК: 796/797.123.1«18/19»(477.63)

РОЗВИТОК ВЕСЛУВАННЯ АКАДЕМІЧНОГО НА КАТЕРИНОСЛАВЩИНІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ТА ТРАДИЦІЇ

Балджи Ілона^(ABCDE), Саленко Галина^(ABCDE), Долбишева Ніна^(ADEF)

*Придніпровська державна академія фізичної культури та спорту,
м. Дніпро, Україна*

Внесок автора:

А — концепція та дизайн дослідження; В — збір даних;
С — аналіз та інтерпретація даних; D — написання статті;
E — редагування статті; F — остаточне затвердження статті

Анотація

Актуальність. Нині, коли розпочався процес децентралізації, значна увага приділяється вивченню історичного досвіду та традицій розвитку фізкультурно-спортивного руху в регіонах України. Аналіз науково-методичної літератури свідчить що такі дослідження надають змогу не тільки розширити теоретичні знання з історії фізкультурно-спортивного руху в Україні, а й визначити пріоритетні види спорту під час розробки програм розвитку фізичної культури і спорту.

Мета – вивчення історичного досвіду розвитку веслування академічного, як виду спорту на Катеринославщині наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. та визначення головних чинників, що сприяли його подальшому розвитку.

Матеріал і методи. У процесі проведеного дослідження застосовано аналіз і узагальнення науково-методичної літератури, історико-логічний, хронологічний, описовий методи на основі вивчення періодичної, краєзнавчої літератури, архівних документів, фотоматеріалів та інших джерел.

Результати. У статті висвітлено передумови створення перших спортивних організацій «Катеринославського Товариства Веслувального Плавання в селищі Кам'янське», «Товариства веслувального плавання у м. Катеринославі» та особливості організації їх роботи зі створення умов розвитку веслування академічного. Проведено аналіз досвіду роботи клубів із підготовки спортсменів, організації та проведення змагань. Висвітлено роль меценатів і громадських діячів Катеринославщини з підтримки роботи яхт-клубів.

Висновки. На Катеринославщині в зазначений період вже був накопичений історичний досвід, що ґрунтується на традиціях розвитку академічного веслування. Визначено передумови виникнення веслування академічного, як виду спорту, традицій та досвід його розвитку на Катеринославщині наприкінці ХІХ – початку ХХ ст.

Ключові слова: Катеринославщина-Дніпропетровщина, історія, веслування академічне, яхт-клуб, змагання.

THE INITIAL STAGE OF DEVELOPMENT OF ACADEMIC ROWING IN THE KATERINOSLAV REGION IN THE LATE XIX – EARLY XX CENTURY: HISTORICAL EXPERIENCE AND TRADITIONS

Baldzhy Iona, Dolbysheva Nina, Salenko Galina

Prydniprovsk State Academy of Physical Culture and Sports, Dnipro, Ukraine

Abstract

Introduction. At present, in the conditions of decentralization, considerable attention is paid to the study of historical experience and traditions of development of physical culture and sports movement in the regions of Ukraine. Analysis of scientific and methodological literature shows that such studies allow not only to expand theoretical knowledge of the history of physical culture and sports in Ukraine, but also to identify priority sports in the development of programs for the development of physical culture and sports.

The aim is to study the historical experience of the development of academic rowing as a sport in the Katerinoslav region in the late XIX – early XX centuries and identifying the main factors that contributed to its further development.

Material and methods. During the analysis the analysis and generalization of scientific and methodical literature, historical-logical, chronological, descriptive methods on the basis of studying of periodical, local lore literature, archival documents, photographic materials and other sources were used.

Results. The article highlights the prerequisites for the creation of the first sports organizations: "Katerinoslav Rowing Society in the village of Kamyanske" and "Rowing Society in Katerinoslav" and the peculiarities of their work to create conditions for the development of academic rowing. An analysis of the experience of clubs in training athletes, organizing and conducting competitions. The role of patrons and public figures of Katerinoslav region in supporting the work of Yacht Clubs is highlighted.

Conclusions. During this period, historical experience and traditions of the development of academic rowing in the Katerinoslav region were accumulated. The preconditions for the emergence of academic rowing as a sport, traditions and experience of its development in the Katerinoslav region in the late XIX – early XX centuries.

Key words: Katerinoslav-Dnipropetrovsk region, history, academic rowing, yacht club, competitions.

Вступ

Після здобуття державного суверенітету значно підвищився інтерес науковців до вивчення історичних аспектів фізкультурно-спортивного руху України, що знайшло своє відображення у наукових роботах В. Пасько, А. Мартиросяна, В. Мухи, І. Павлюка, О. Солов'я, В. Гунченко, О. Борисової, О. Лях-Породька, Р. Сушко [6, 17, 20, 21, 26].

Значна увага науковців зосереджена також на дослідженні фізкультурно-спортивного руху в регіонах України. Це висвітлено в роботах Л. Сергієнко (1989-1992), М. Олійника, Ю. Грота (2002), М. Козиря (2003), А. Кисельова, М. Бондаренко, І. Чеботарьова (2004), І. Бондаренко (2005), М. Тернівського (2005), А. Двойнісюка (2008).

Аналіз наукової літератури свідчить, що за останнє десятиліття одним із важливих напрямків досліджень є вивчення історії виникнення, становлення та розвитку окремих видів спорту в регіонах України.

Історія розвитку фехтування та фактори, що вплинули на успішний виступ фехтувальників Миколаївщини, досліджені А. Кисельовим, А. Садовським, Г. Грищенко, А. Руденко, Н. Гінкулом, С. Главатим [13].

У роботі Т. Яворської [28] досліджено історичні аспекти розвитку легкої атлетики на Житомирщині, починаючи від 1913 р. і до нині.

Зародження і розвиток баскетболу в Донецькій області проаналізували А. Віцько, Д. Синенко, А. Заріпова [9].

Розвиток жіночого гандболу на

Харківщині вивчали А. Аркуша, О. Бикова і С. Краснова [2].

В роботі О. Півня і Л. Канунова [22] висвітлено етапи виникнення, становлення і розвитку важкої атлетики на Харківщині. Автори провели статистичний аналіз результатів участі спортсменів в змаганнях від початку ХХ ст. до 2012 р.

Історичні традиції розвитку окремих видів спорту на Слобожанщині наприкінці ХІХ ст. вивчав А. Бондар [5], який розкрив роль навчальних закладів у розвитку фізичної культури і спорту.

Більшість авторів, які досліджували історичні аспекти розвитку окремих видів спорту в Україні та її регіонах зазначають, що вивчення історії розвитку певного виду спорту сприяє переосмисленню та прогнозуванню майбутніх перспектив та тенденцій його розвитку.

Аналізуючи проблеми, які варто розв'язати в процесі реформування системи підготовки спортсменів в олімпійських видах спорту, відомий фахівець В. Приходько зазначає: «Майже не вивчається і не використовується різноманітний позитивний вітчизняний та закордонний досвід розвитку видів спорту» [25].

На потребу вивчення історичних традицій розвитку видів спорту вказують також провідні вчені, зокрема В. Платонов, Ю. Павленко, В. Томашевський, В. Приходько та ін. [23, 25]. Автори розглянули особливості систем підготовки спортсменів вищої кваліфікації країн-лідерів в Олімпійському спорті (Китай, США, Велика Британія, Франція, Канада та ін.), провели

детальний аналіз основних чинників, що забезпечують ефективність підготовки збірних команд до Олімпійських ігор.

На їхню думку історичний досвід грає важливу роль, аби обирати пріоритетні види спорту під час розробки регіональних програм підготовки спортсменів високої кваліфікації, кандидатів у збірні команди України.

Отже, аналіз науково-методичної літератури свідчить, що дослідження історичних аспектів розвитку видів спорту в окремих регіонах України є досить актуальною проблемою, а Дніпропетровщина є одним з провідних регіонів України з розвитку фізичної культури і спорту.

Веслування академічне як олімпійський вид спорту, посідає перше місце в регіоні за кількістю учасників (60 спортсменів) і завойованих медалей (10) та є важливою складовою частиною фізкультурно-спортивного руху Дніпропетровщини [3]. Однак за останнє десятиліття ефективність підготовки спортсменів у цьому виді спорту значно знизилася, тож унаслідок на двох останніх Олімпіадах спортсмени Дніпропетровщини не завоювали олімпійських нагород.

Варто зазначити, що наразі історичні аспекти фізкультурно-спортивного руху Катеринославщини-Дніпропетровщини стали предметом дослідження окремих авторів.

Значний інтерес представляють історичні традиції розвитку веслування в Придніпровському регіоні в період існування

запорозького козацтва, що висвітлюється в роботі А. Цьось і Н. Деделюк [28].

На основі аналізу значної кількості архівних документів та інших джерел у дослідженнях Л. Корогод [14, 15] проаналізовано роль державних органів влади, громадських організацій та жіночої молоді в формуванні фізкультурно-спортивного руху Катеринославщини-Дніпропетровщини у 1920-1930 рр.

У роботі І. Балджи [3] розглянуто історичні та організаційно-методичні основи розвитку олімпійського руху на Дніпропетровщині впродовж ХІХ-ХХІ ст.

У працях Н. Долбишевої, І. Волосунової, Г. Саленко вивчено історичні й організаційно-методичні основи розвитку легкої атлетики та плавання, як олімпійських видів спорту на Дніпропетровщині у довоєнні, післявоєнні роки та в період незалежності України. У роботах визначено основні фактори, що впливали на ефективність підготовки спортсменів високої кваліфікації [7, 8, 101, 12].

Варто зазначити, що відсутні дослідження, присвячені маловідомим сторінкам розвитку одного з успішних видів спорту, який посідає перше місце в Дніпропетровській області за результатами участі в Олімпійських іграх – веслуванню академічному, яке має давні історичні традиції.

Зв'язок роботи з важливими науковими програмами або практичними завданнями. Робота виконувалась відповідно до плану НДР Придніпровської державної

академії фізичної культури і спорту на 2021-2025 рр. за темою «Історичні аспекти розвитку фізичної культури і спорту на Дніпропетровщині» (номер державної реєстрації 0121U109264).

Мета роботи

Мета роботи – вивчення історичного досвіду розвитку веслування академічного як виду спорту на Катеринославщині наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. та визначення головних чинників, які сприяли його подальшому розвитку.

Матеріал і методи дослідження

Аналіз і узагальнення науково-методичної літератури, архівних документів та програмно-нормативних матеріалів застосовувався з метою виявлення основних підходів до розв'язання наукової проблеми.

Описовий метод використовувався для висвітлення подій, пов'язаних зі створенням спортивних організацій, в яких почало розвиватися веслування.

Застосування історико-логічного методу в нашому дослідженні дозволило вивчити процес розвитку веслування, як виду спорту, а також шляхом протиставлення і порівняння цієї інформації, отримати основу для розуміння поточних проблем та реально прогнозувати майбутні події.

Застосування хронологічного методу сприяло вивченню закономірності виникнення, становлення і розвитку веслування, як виду спорту в хронологічній послідовності.

Результати дослідження та їх обговорення

Один із важливих чинників, що сприяв зародженню та розвитку веслування академічного на Катеринославщині як виду спорту, став історичний досвід і традиції, започатковані ще в період Запорозької Січі.

У військових поселеннях козаків, що розташовувались неподалік селища Романкове, що біля Кам'янського та у селищі Лоц-Кам'янка біля Катеринослава, веслування відіграло важливу роль у військово-морській підготовці козаків та у фізичному вихованні молоді. Кожної весни вище Дніпровських порогів серед молоді проводилися змагання з веслування поперек швидкої течії Дніпра. Переможцем ставав той козак, чий човен фінішував напроти місця старту. Для підлітків та юнаків обов'язковими були також тривалі заняття з веслування на річці Дніпро та його протоках [28].

Поява веслування академічного як виду спорту на Дніпропетровщині належить до кінця ХІХ ст. та тісно пов'язана з історією розвитку нашого регіону.

Катеринослав, як губернське місто засновано в жовтні 1776 р. До середини ХІХ ст. це було тихе провінційне місто з населенням майже 19 тис. осіб. Одним з перших видів змагань у Катеринославі були кінні перегони, що слугували насамперед рекламою для власників стайнь і розвагою для мешканців Катеринослава [16, 24].

Ще одним чинником, що сприяв появі перших видів спорту на

Катеринославщині, зокрема веслування академічного, був економічний розвиток регіону, важливу роль в якому зіграв перший почесний громадянин Катеринослава і Кривого Рогу А. Поль. За його участю відкрили величезні поклади залізних, мідних, марганцевих руд і кам'яного вугілля. Інтенсивна розробка криворізьких родовищ, а також будівництво залізниці й одного з найбільших в Європі двох'ярусного мосту через р. Дніпро, сприяли розвитку металургійної промисловості в регіоні.

Починаючи з 1880 рр. Катеринославщина стає центром економічного життя півдня країни. Високі темпи промислового розвитку регіону сприяли зростанню кількості населення, зокрема робітників, а також вплинули на притік капіталу підприємців, банкірів, зарубіжних фахівців, розвитку системи освіти тощо. Це створило передумови для зародження спорту [4, 16].

Вивчення архівних документів свідчить, що в 1893 р. офіційно зареєстровали «Катеринославське Товариство Веслувального Плавання в селищі Кам'янське», яке стало першою спортивною організацією на Катеринославщині.

Ініціатором створення і його почесним головою був директор-розпорядник «Південно-Російського Дніпровського Металургійного Товариства» Ігнатій Ігнатійович Ясюкович, поляк за національністю, який захоплювався веслуванням академічним ще під час навчання у Санкт-Петербурзькому політехнічному інституті.

Талановитий організатор, людина передових прогресивних

поглядів він не тільки вивів Кам'янський металургійний завод на перше місце в Європі, а й фактично став будівничим м. Кам'янське. За його безпосередньої участі в Кам'янському побудували навчальні заклади, лікарні, церква, костел та інші соціально важливі об'єкти [1].

Підтримка веслування академічного меценатами та громадськими діячами стала ще одним чинником, що сприяв розвитку цього виду спорту.

З ініціативи І. Ясюковича товариству веслувального плавання безкоштовно передали одну будівлю колишньої головної контори заводу. Після її реконструкції у ній розташовувався яхт-клуб. У приміщенні клубу містився передпокій із кімнатою швейцара, їдальня з буфетом, бібліотека, великий танцювальний зал із «хорами для оркестру». На другому поверсі розміщувалися два більярдні зали та кімната для прислуги.

Будівля яхт-клубу обслуговувалася за рахунок коштів заводу та призначалася для зборів і розваг членів товариства. Більшість з них були поляками, що мали фах службовця або майстра. Також членами ставали робітники заводу, а це вкрай непоширено явище для яхт-клубів того часу [1].

Для проведення тренувань і змагань на березі Дніпра за рахунок коштів заводу обладнали літнє приміщення, в якому розташувалися кухня-їдальня, більярдна кімната, сан вузли, роздягальні та інші приміщення.

З боку Дніпра розміщувалися дві веранди з драбинами-східцями і плавучими помостами (бони), у яких

перебували гоночні човни та човни для прогулянок. На пристані обладнали спеціальний причал для човнів спортивно-гімнастичного товариства «Сокіл», поряд опорядкували дві дерев'яні обгороджені ванни для плавання. У літню пору це було одним з найбільш жвавих місць Кам'янського [1].

Аналіз архівних матеріалів свідчить, що від самого початку роботи Кам'янського яхт-клубу створили всі умови для розвитку веслування академічного як виду спорту. Значна увага приділялась не тільки організації тренувального процесу, а й проведенню змагань серед членів товариства, до якого належали різні соціальні верстви населення, проводилися змагання з вітрильного спорту, академічного та народного веслування.

Слід зазначити, що за період діяльності клубу був накопичений досвід з організації та проведення

змагань. З цією метою створили гоночну комісію, до складу якої увійшли голова, п'ять членів і начальник пристані, а також призначалася суддівська колегія, до якої входили суперарбітр (головний суддя змагань), два судді, два стартера і чотири контролери [1].

Протягом літнього сезону в клубі проводилися змагання з веслування академічного (рис. 1), що пробуджувало значний інтерес у мешканців Кам'янського. Жителі могли ознайомитися з програмами змагань, що публікувалися у громадських місцях. У програмах вказували склад команд у кожному з класів човнів, час старту, довжину дистанції, склад суддівської колегії. Одна з таких програм, які розміщалися у місці, зберіглася в архівних фондах народного музею Дніпровського металургійного комбінату [1].

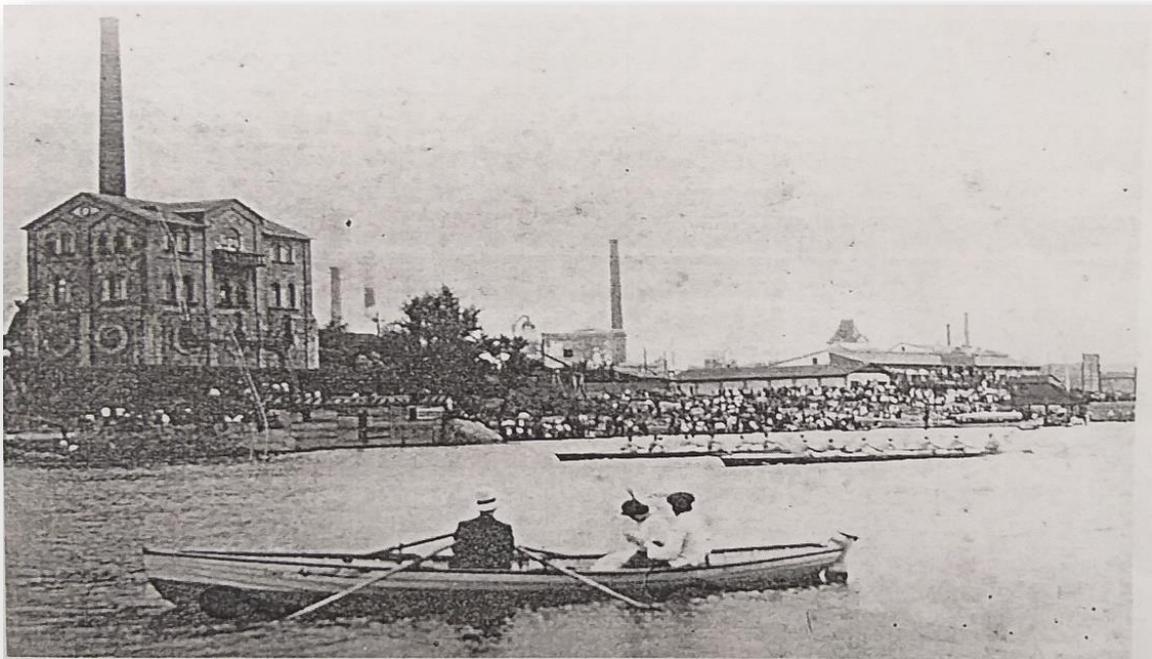

Рисунок 1. Змагання з веслування академічного, що присвячені 20-річчю Кам'янського яхт-клубу

Знаковою спортивною подією в житті Кам'янського стали змагання з веслування академічного до 20-річчя яхт-клубу, у яких взяли участь 78 найпідготовленіших спортсменів.

Програма змагань, що відбулися 7 червня 1913 р., передбачала 22 заїзди в різних класах суден: в одиночках, двійках парних і шістках, зокрема жіночі екіпажи в полугічках – одиночках і двійках із рульовим на дистанції 1500 м. Оскільки гоночних човнів-аутригерів і пів-аутригерів на той час бракувало, в заїздах брали участь по 2-3 човни.

Найпрестижнішими вважалися заїзди в шістках-аутригерах із виносними кочетами й рухливими

сидіннями на дистанції 3100 м. Переможці в цьому класі човнів нагороджувалися золотими жетонами [1].

Гонки відвідувала велика кількість глядачів, які влаштовувалися на березі Дніпра вздовж дистанції і на набережній літнього павільйону яхт-клубу, центральну частину якого займало керівництво заводу, міська знать і місцева інтелігенція. Це надавало особливої урочистості змаганням, адже відіграло значущу роль в житті провінційного Кам'янського (рис. 2).

Рисунок 2. Літній павільйон Кам'янського яхт-клубу (1913 р.)

У зв'язку з революційними подіями у 1917 р. Кам'янський яхт-клуб призупинив діяльність, але досвід з організації тренувального процесу та проведення змагань, накопичений за період його існування, застосували під час

організації роботи секцій веслування академічного в колективі фізичної культури Дніпровського Металургійного комбінату м. Кам'янське [3].

Окрім Кам'янського товариства веслувального плавання, з 1898 р.

веслування академічне почало свій розвиток і в губернському місті Катеринославі (нині Дніпро).

За підтримки меценатів Дворянського клубу в 1898 р. засновано Катеринославський яхт-клуб, що розташувався на вул. Садовій у будинку Айнгорна.

З цієї нагоди 25 січня 1898 р. в газеті «Придніпров'я» №3 опубліковано замітку: «В Екатеринославе предстоит открытие Яхт-клуба. Выработан устав. Число членов-учредителей достигло уже 20 человек» [19].

У зимовому приміщенні яхт-клубу влаштовували танцювальні вечори, концерти, а в клубі були також бібліотека, буфет, приміщення для гри у карти, більярд та шахи.

Для проведення занять із веслувального спорту виникла потреба в будівництві літнього приміщення яхт-клубу, однак відшукати відповідну ділянку землі на березі Дніпра на той час було

вкрай складно. Уздовж берега Дніпра, від сучасного нового мосту і до парку ім. Шевченко, розміщувалися лісові склади, торгові пристані, дрібні підприємства тощо. Саме тому берег був вкрай занедбаний і засмічений.

До того ж, наприкінці ХІХ ст. вартість земельних ділянок значно зросла, тож яхт-клуб на власні кошти придбати їх не міг.

Питання будівництва літнього приміщення Яхт-клубу розв'язалося завдяки підтримці членів Дворянського клубу і його голови та меценату Н.П. Урусова. Згідно з його розпорядженням на пільгових умовах надано ділянку землі на березі нижньої частини Потьомкінського саду.

Весною 1898 р. на цій ділянці збудували гавані для стоянки човнів, павільйони, майстерню для їх ремонту, елінги для зберігання та інші приміщення (рис. 3).

Рисунок 3. Пристань Катеринославського яхт-клубу (Потьомкінський парк)

На відміну від Кам'янського яхт-клубу, який був відкритий і для представників робітничого середовища, членами Катеринославського клубу переважно ставали представники дворянства, купецтва, службовців банків Катерининської залізниці, державні чиновники, студентська молодь та представники духовенства.

Аналіз звітів про роботу Катеринославського яхт-клубу засвідчує: клуб був спортивною організацією, що могла вести підприємницьку діяльність і самостійно забезпечувати фінансування витрат на її утримання.

Основними статтями доходів клубу були щорічні внески дійсних членів, вступні внески новачків, кандидатські та сезонні внески. Бюджет клубу поповнювався також завдяки оренді прогулянкових човнів, катерів, входних квитків на гонки і гуляння, доходам від ігор у карти, доміно, оренди берега тощо.

Успішна комерційна діяльність дозволяла клубу створити матеріальну базу в умовах повної відсутності державної політики у сфері фізичної культури і спорту [10].

У 1910 р. на Богомолівському острові (нині Монастирський острів), навпроти вежі Мерефо-Херсонського мосту коштом клубу побудували ще одне відділення яхт-клубу, де крім пристані й елінгів для човнів звели літній майданчик, для занять гімнастикою, тенісом, а в павільйонах обладнали приміщення для гри в карти, лото та більярд. Також працював

буфет.

У літню пору року яхт-клуб став найпопулярнішим і найпривабливішим місцем не тільки для любителів веслування, а й для відпочинку городян [19].

Важливою умовою для функціонування яхт-клубу став розвиток веслувального і вітрильного спорту. Для занять веслуванням у клубі налічувалося 102 веслувальних човни різного типу, більшість з них належала приватним власникам. Так, у власності яхт-клубу перебували дві переправи, 36 веслувальних, 13 вітрильних суден, 1 моторний катер, 2 рятувальні човни та 2 човни для переправи [19].

Штатних тренерів або інструкторів на той час не було. Для організації та проведення змагань в клубі створили спеціальну гоночну комісію, до якої ввійшло шість найдосвідченіших спортсменів, яку очолював П.Є. Голосов.

У клубі затвердили прапор гоночної комісії, під яким проводилися всі змагання. За час навігації серед членів клубу щорічно проводилося до п'яти змагань з академічного і народного веслування, головними з яких були так звані «Публічні гонки», які були важливою спортивною подією для городян Катеринослава.

Позаяк єдиних правил на той час не було, для кожних перегонів комісія розробляла індивідуальну програму змагань, в якій йшлося про класи човнів, довжину дистанції тощо.

Зазвичай змагання проводилися на короткі дистанції до 3-х верст¹, середні – до 8-ми і довгі – до 22-х верст.

¹ Давня назва східнослов'янської міри великих відстаней, що становила 1,06 км і вживалася до запровадження метричної системи.

Як і в Кам'янському яхт-клубі в Катеринославі в одному заїзді стартувало два-три човни, фінальних заїздів не проводилося, а переможець визначався за кращим часом серед учасників всіх заїздів і нагороджувався срібним, а іноді й золотим жетоном.

Відповідно до такої системи змагань упродовж сезону проводилося досить багато стартів. З урахуванням змагань вітрильників і дальніх плавань спортивне життя в яхт-клубі було досить активним.

Нажаль, історія не зберегла для нас імена перших чемпіонів і призерів змагань, проте один з «патріархів» веслувального і вітрильного спорту Дніпропетровщини П.І. Лагдишук у 1930 р. писав: «В 1910 году членом Яхт-клуба стал молодой очень способный и перспективный гребец Василий Лещинский, ставший одним из самых известных гребцов Екатеринослава, успешно выступал на первенствах России и международных соревнованиях» [4].

В. Лещинський у 1912 р. та 1913 р. став переможцем змагань із дальнього плавання, а також чемпіоном публічних гонок Катеринославського яхт-клубу. Після революції В. К. Лещинський став одним із перших організаторів з веслування академічного на Дніпропетровщині, а до 1916 р. був членом правління клубу, єдиним веслувальником хто мав власний гоночний човен аутригер. [3].

З 1912 р. стали проводитися дальні плавання на судах, що мали право плавати під прапором Катеринославського яхт-клубу.

Гоночна комісія згідно з правилами змагань встановила маршрути для дальніх плавань:

- від пристані клубу вниз Дніпра до

Кайдацького порогу;

- вгору по Дніпру до станції міського водопроводу;

- по річці Самара до залізничного мосту.

Кожне таке плавання від пристані і назад становило не менше 22 верст. Мінімальне проходження верст за веслувальний сезон постійно зростало: від 250 верст у 1912 р. до 500 верст у 1916 р. До того ж ці плавання можна було здійснювати також за іншими маршрутами, за умови виконання встановленого мінімуму.

Гоночна комісія яхт-клубу зафіксувала наступні сумарні рекордні показники дальніх плавань: 1912 р. – 702 версти, 1923 р. – 704 версти, 1914 р. – 1650 версти, 1915 р. – 1910 версти, 1916 р. – 2318 верст. Кількість спортсменів, які виконували встановлений мінімум, становила від 12 осіб у 1912 р. до 25 осіб у 1916 р. [19].

Особливо видатним плаванням, зазначеним гоночною комісією яхт-клубу в сезоні 1916 р., стало десятиденне плавання на 564 версти на шлюбці «Чайка» до м. Херсон, в якому взяли участь М.К. Камінський, Л. Коренкович і П.А. Мармижов. За це плавання, на шлюбці «Чайка», яке повторювало маршрут походів запорозьких козаків та нагадувало про їхні історичні традиції, учасники отримали особливі жетони [19].

Варто зазначити, що такі змагання перегукувались з історичними традиціями запорозьких козаків, до того ж дальні плавання давали змогу розглянути особливі методи розвитку силової витривалості. Участь у таких змаганнях передбачала довготривалу

підготовку, що сприяло організації систематичних тренувальних занять.

Перша світова війна (1914 р.) значно призупинила розвиток веслувального спорту. Велику кількість спортсменів Катеринославського яхт-клубу викликали на військову службу, що позначилося насамперед на проведенні найпопулярніших традиційних «Публічних» гонок.

Як свідчать дані звіту про роботу яхт-клубу за 1916 р., гоночна комісія була змушена проводити попередні змагання, щоб з'ясувати, які екіпажі можуть взяти участь у «Публічних» гонках. Попередні змагання, які проводилися 26 червня і 6 липня 1916 р., засвідчили, що в основних змаганнях можуть взяти участь до 20-ти молодих спортсменів.

Однак, у 1916 р., в останній рік діяльності Катеринославського яхт-клубу провести традиційні «Публічні» гонки на всіх дистанціях так і не вдалося. Натомість відбулися звичайні гонки, в яких взяла участь обмежена кількість спортсменів [19]. Це були останні офіційні змагання Катеринославського яхт-клубу.

У 1917 р. Катеринославський яхт-клуб, як і яхт-клуб у Кам'янському, призупинив діяльність.

Після революційних подій 1917 р. на базі Катеринославського яхт-клубу створили в 1920 р. «Червоний спортивний клуб Всеобучу», в якому першими інструкторами-організаторами з веслування академічного стали найдосвідченіші спортсмени В. Лещинський, П. Голосов, В. Коротаєв і В. Щербатюк [3].

Висновки

У результаті проведеного дослідження архівних документів, краєзнавчої літератури та інших джерел нами встановлено, що веслування академічне стало одним із перших видів спорту, який почав свій розвиток наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. у Кам'янському та Катеринославському яхт-клубах.

Головними чинниками, що сприяли розвитку веслування стали історичні традиції веслування на теренах Катеринославщини, швидкі темпи економічного розвитку регіону з кінця ХІХ ст., досвід зарубіжних фахівців, а також підтримка меценатів і громадських діячів.

На початковому етапі розвитку веслування академічного на Катеринославщині накопичився досвід підготовки спортсменів, організації та проведення змагань, що сприяло подальшому розвитку виду спорту в 1920 рр.

Проведене дослідження дало змогу доповнити теоретичні знання з історії розвитку фізичної культури і спорту Придніпровського регіону та визначити основні чинники, які сприяли зародженню й розвитку веслування академічного.

Перспективи подальших досліджень. З метою подальшого цілісного вивчення історії розвитку веслування академічного планується продовжити історичне дослідження етапів його розвитку на Дніпропетровщині у довоєнний та післявоєнний періоди.

Література:

1. Архівні матеріали народного музею Дніпродзержинського металургійного комбінату м. Кам'янське.
2. Аркуша АО, Бикова ОО, Краснова СП. Жіночий гандбол на Харківщині. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2009;2:172-175.
3. Балджи ІВ. Історичні та організаційно-методичні основи розвитку олімпійського руху на Дніпропетровщині впродовж ХІХ-ХХІ ст.: дис. ...канд. наук з физ. вих. і спорту. Дніпро: 2019. 325.
4. Бolečрук АГ. Історія міста Дніпропетровська. Дніпропетровськ: Вид-во Грані, 2006:16-17.
5. Бондар АС. Історія розвитку і традиції спота на Слобожанщині. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2012;5:156-9.
6. Борисова ОВ, Петрушевський ЄІ. Проблеми розвитку гандболу в Україні на сучасному етапі. Молодь та олімпійський рух: Зб. тез доповідей Х Міжнародної конференції, 24-25 травня 2017р. Київ: 2017:196-7.
7. Волосунова ІВ, Саленко ГА. Развитие легкой атлетики на Днепропетровщине в довоенный период. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2011;3:75-80.
8. Волосунова ІВ. Развитие легкой атлетики на Днепропетровщине в послевоенный период и в период независимости Украины. Межд. научн.-практ. конф. по проблемам физической культуры и спорта государств-участников содружества независимых государств: Матер.конф. Минск, 2012;2:31-3.
9. Вицько АН, Синенко ДС, Зарипов АН. Зарождение баскетбола в бывшем СССР и нынешней Украине. *Теорія і практика фізичного виховання*. 2010;2:615.

References:

1. Archival materials of the National Museum of the Dniprodzerzhynsk Metallurgical Plant in Kamyanske. Ukrainian
2. Arkusha AO, Bikova OO, Krasnova SP. Women's handball in Kharkiv region. *Slobozhansky scientific and sports Newsletter*. 2009;2:172-175. Ukrainian
3. Baldzhy IV. Historical and organizational-methodical bases of development of the Olympic movement in Dnipropetrovsk region during the XIX-XXI centuries.: dis. ...kand. nauk z fiz. vih. i sportu. Dnipro: 2019. 325. Ukrainian
4. Bolebrook AG. History of the city of Dnepropetrovsk. Dnepropetrovsk: Grani, 2006:16-17. Ukrainian
5. Bondar AS. History of development and traditions of spot in Slobozhanshchina. *Slobozhansky scientific and sports Newsletter*. 2012;5:156-9. Russian
6. Borisova OV, Petrushevsky EI. Problems of handball development in Ukraine at the present stage. Youth and the Olympic movement: Zb.tez dopovidej X Mizhnarodnoi konferenci, 24-25 May, 2017. K., 2017:196-7. Ukrainian
7. Volosunova IV, Salenko GA. Development of athletics in Dnipropetrovsk region in the pre-war period. *Sports Newsletter of the Dnieper*. 2011;3:75-80. Russian
8. Volosunova IV. Development of athletics in Dnipropetrovsk region in the postwar period and during the independence of Ukraine. Int. scientific-practical conference on the problems of physical culture and sports of the member states of the Commonwealth of Independent States: Proceedings of the conference. Minsk, 2012;2:31-3. Russian
9. Vitsko AN, Sinenko DS, Zaripov AN. The origins of basketball in the former Soviet Union and today's Ukraine. *Theory and practice of physical education*. 2010;2:615. Russian

10. Дніпропетровська обласна державна адміністрація. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://adm.dp.gov.ua>
11. Долбишева НГ, Балджи ІВ, Саленко ГА. Исторические и организационно-методические условия развития плавания как олимпийского вида спорта на Днепропетровщине в послевоенный период (с 1950 г. по 1970 г.). Научный часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. 2018;11:31-36.
12. Долбишева Н, Балджи І, Саленко Г. Историчний досвід розвитку легкої атлетики як олімпійського виду спорту на Дніпропетровщині та формування організаційних основ олімпійської підготовки спортсменів у 1950-60-а роках. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2020;1:17-30.
13. Киселев АФ, Садовский ОВ, Грищенко АО, Пікул МВ, Руденко АО, Главатий СМ. Витоки, розвиток і досягнення фехтування у Миколаївській області (1887-2008 рр.) *Слобжанський науково-спортивний вісник*. 2009;2:169-172.
14. Корогод ЛП. Основні напрями розвитку фізичної культури і спорту на Дніпропетровщині в 1920-30-х роках (до 80-річчя утворення Дніпропетровської області). *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2012;2:17-22.
15. Корогод ЛП. Женская молодёжь в физкультурно-спортивном движении в Украине 1920-1930-х годов (на примере Екатеринославщины-Днепропетровщины). *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2018;3:59-71.
16. Лазебник ВІ. Неизвестная Екатеринославщина. Научно-методичне видання, вступне слово Н. Капустіної. Дніпропетровськ, 2012. 448.
17. Лях-Породько А. Особенности зарождения и развития тенниса на украинских землях Российской империи в XX веке. *Наука в олимпийском спорте*. 2009;2:128-140.
10. Dnipropetrovsk Regional State Administration. Internet. Access mode: <https://adm.dp.gov.ua>. Ukrainian
11. Dolbysheva NG, Baldzhy IV, Salenko GA. Historical and organizational and methodological conditions for the development of swimming as an Olympic sport in the Dnipropetrovsk region in the postwar period (from 1950 to 1970). *Scientific journal of NPU named after M.P. Dragomanova*. 2018;11:31-36. Russian
12. Dolbysheva N, Baldzhi I, Salenko G. Historical experience in the development of athletics as an Olympic sport in Dnipropetrovsk region and the formation of the organizational foundations of Olympic training of athletes in the 1950-60s. *Sports Newsletter of the Dnieper*. 2020;1:17-30. Ukrainian
13. Kiselev AF, Sadovsky OV, Grishchenko AO, Pikul MV, Rudenko AO, Glavatiy SM. Origins, development and achievements of fencing in the Nikolaev area (1887-2008). *Slobozhansky scientific and sports Newsletter*. 2009;2:169-172. Ukrainian
14. Korogod LP. The main directions of development of physical culture and sports in Dnipropetrovsk region in 1920-30 (to the 80th anniversary of the formation of Dnipropetrovsk region). *Sports Newsletter of the Dnieper*. 2012;2:17-22. Ukrainian
15. Korogod LP. Female youth in the sports movement in Ukraine in the 1920s and 1930s (on the example of Ekaterinoslav-Dnepropetrovsk). *Sports Newsletter of the Dnieper*. 2018;3:59-71. Russian
16. Lazebnik VI. Unknown Ekaterinoslavshchina. Scientific and methodical publication, introductory word by N. Kapustina. Dnipropetrovsk, 2012. 448. Russian
17. Lyakh-Porodko A. Features of the origin and development of tennis in the Ukrainian lands of the Russian Empire in the twentieth century. *Science in Olympic sports*. 2009;2:128-140. Russian

18. Олейник НА, Грот ЮИ. История физической культуры и спорта на Харьковщине (Люди. Годы. Факты. 1874-1950 гг.). Харьков: ХДАФК, 2002;1:376.
19. Отчет Екатеринославского Яхт-клуба за 1916 г. С 1 октября 1915 г. по 1 октября 1916 г. 19-й год существования Екатеринослава. – Типолитография Екатеринославской железной дороги, 1916. 54.
20. Павлюк І. Організаційні аспекти розвитку гандболу в Україні. *Молода спортивна наука в Україні*. 2008;12(1):239-243.
21. Пасько В, Мартиросян А, Муха В. Историчні аспекти розвитку регбі ліг в Україні. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2017;1:67-71.
22. Півень ОБ, Канунова ЛВ. Историчні аспекти розвитку важкої атлетики на Харківщині. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2014;1:92-97.
23. Платонов ВМ, Павленко ЮА, Томашевський ВВ. Підготовка різних країн до Олімпійських ігор. Київ: Бураго, 2012. 334.
24. Правила и программы бегов и скачек Екатеринославского общества поощрения коннозаводства на 1911 г. Екатеринослав: Екатеринославская типография Крупмана, 1911. 26.
25. Приходько ВВ. Формування сучасної системи підготовки спортсменів. Дніпро: 2019. 381.
26. Соловей ОМ, Гунченко В. Аналіз ефективності результатів змагальної діяльності у пляжному волейболі. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2018;3:126-131.
27. Сушко РО. Зародження та хронологія розвитку жіночого баскетболу на Україні в першій половині ХХ ст. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2012;2:207-9.
18. Oleynik NA, Grot YI. History of physical culture and sports in the Kharkiv region (People. Years. Facts.1874-1950)T.1. Har'kov: HDAFK, 2002. 376. Russian
19. Report of the Ekaterinoslav Yacht Club for 1916. From October 1, 1915 to October 1, 1916, the 19th year of Ekaterinoslav's existence. - Typolytohrafiya Ekaterynoslavskoi zheleznoi dorohy, 1916. 54. Russian
20. Pavlyuk I. Organizational aspects of handball development in Ukraine. *Young sports science in Ukraine*. 2008;12(1):239-243. Ukrainian
21. Pasko V, Martirosyan A, Mukha V. Historical aspects of rugby league development in Ukraine. *Sports Newsletter of the Dnieper*. 2017;1:67-71. Ukrainian
22. Piven' OB, Kanunova LV. Historical aspects of weightlifting development in Kharkiv region. *Slobozhansky scientific and sports Newsletter*. 2014;1:92-97. Ukrainian
23. Platonov VM, Pavlenko YA, Tomashevsky VV. Preparing different countries for the Olympic Games. Kiiv: Burago, 2012. 334. Ukrainian
24. Rules and programs of races and races of the Ekaterinoslav Society for the Promotion of Horse Breeding for 1911. Ekaterinoslav: Ekaterinoslavskaya tipografiya Krupmana, 1911. 26. Russian
25. Prikhodko VV. Formation of a modern system of training athletes: Monograf. Dnipro, 2019. 381. Ukrainian
26. Solovey OM, Gunchenko V. Analysis of the effectiveness of the results of competitive activities in beach volleyball. *Sports Newsletter of the Dnieper*. 2018; 3:126-131. Ukrainian
27. Sushko RO. Origin and chronology of the development of women's basketball in Ukraine in the first half of the XX century. *Slobozhansky scientific and sports Newsletter*. 2012;2:207-209. Ukrainian

28. Цьось АВ, Деделюк НА. Історія фізичного виховання на теренах України з найдавніших часів до початку ХІХ ст.: навч. посібник. Східноєвропейський нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк: СНУ, 2014. 455.
29. Яворська Т. Теоретико-історичний дискурс становлення легкої атлетики на Житомирщині. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. 2015; 19(2):764-768.
28. Tsyos AV, Dedelyuk NA. History of physical education in Ukraine from ancient times to the beginning of the XIX century: textbook for students of higher educational institutions. Lutsk: SNU, 2014. 455. Ukrainian
29. Yavorska T. Theoretical and historical discourse of athletics formation in Zhytomyr region. *Physical culture, sports and health of the nation*. 2015;19(2):764-768. Ukrainian

Автори засвідчують про відсутність конфлікту інтересів.

Інформація про авторів:

Балджи Ілона Володимирівна

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
викладач кафедри теорії та методики спортивної підготовки
Придніпровська державна академія фізичної культури та спорту,
м. Дніпро, Україна
ORCID: 0000-0001-5157-5638
E-mail: ilona.perelygina@gmail.com

Саленко Галина Афанасіївна

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
ст.викладач кафедри теорії та методики спортивної підготовки
Придніпровська державна академія фізичної культури та спорту,
м. Дніпро, Україна
ORCID: 0000-0002-7223-7352
E-mail: Galinasalenko2@gmail.com

Долбишева Ніна Григорівна

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
декан факультету фізичної культури та спорту
Придніпровська державна академія фізичної культури та спорту,
м. Дніпро, Україна
ORCID: 0000-0002-7306-9194
E-mail: goodfinish@ukr.net

Отримано: 31.05.2021 Прийнято: 28.09.2021 Опубліковано: 28.10.2021

Балджи Ілона, Саленко Галина, Долбишева Ніна. Початковий етап розвитку веслування академічного на Катеринославщині наприкінці ХІХ – початку ХХ ст.: історичний досвід та традиції. *Спортивна наука та здоров'я людини*. 2021;2(6):71-86. DOI:10.28925/2664-2069.2021.27